

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE klasa 1 LO (4-letniego)

zakres rozszerzony
do programu Nowej Ery "W centrum uwagi"

Roczny plan pracy z planem wynikowym do przedmiotu „wiedza o społeczeństwie”

Nowa podstawa programowa 2022

Liczba godzin: 60

Nr. lekcji	Treść nauczania (temat lekcji)	Liczba godz. na realizację	Zagadnienia	Wymagania		Zapisy podstawy programowej
				podstawowe	rozszerzające	
I. Człowiek i społeczeństwo						
1.	1. Kim jest człowiek?	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ badanie natury ludzkiej w ujęciu historycznym ▪ założenia głównych filozoficznych koncepcji dotyczących człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu ▪ obszary filozoficznej refleksji o człowieku: <ul style="list-style-type: none"> - człowiek jako jednostka, natura ludzka - rozum i zmysły - wolność woli - uczucia i emocje - wybieranie i decydowanie ▪ nauka [w tym filozofia] i religia wobec natury ludzkiej 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia głównych filozoficznych koncepcji dotyczących człowieka: spirytualizmu, materializmu, dualizmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej; ▪ rozpoznaje podstawowe obszary filozoficznej refleksji o człowieku. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, dualizmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej; ▪ charakteryzuje, w ujęciu historycznym, rozwój refleksji i badań nad naturą człowieka; ▪ wskazuje religijne i naukowe wątki w refleksji na temat natury ludzkiej. 	I. Człowiek – koncepcje i aspekty. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 1) przedstawia główne filozoficzne koncepcje człowieka (spirytualizm, materializm, jedność duchowo-cieleśna); 2) odróżnia podstawowe obszary filozoficznej refleksji o człowieku (człowiek-jednostka i natura ludzka, rozum i zmysły, wolność woli, uczucia i emocje, poznanie i decydowanie).

2.	2. Człowiek istotą społeczną	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczny aspekt natury człowieka ▪ antyczne źródła myśli społecznej ▪ człowiek jako osoba ▪ osoba w filozofii chrześcijańskiej ▪ status społeczny i rola społeczna ▪ potrzeby człowieka ▪ formy życia społecznego ▪ grupy społeczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty postrzegania społecznej natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ dostrzega wpływ chrześcijaństwa na postrzeganie natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ wymienia podstawowe cechy osoby; ▪ podaje przykłady ról społecznych, w tym tych, które sam odgrywa w życiu codziennym; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych [np. rodzica, ucznia]; ▪ omawia konflikty wynikające z odgrywania różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ wymienia konsekwencje niezaspokojenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje kulturowe, filozoficzne, psychologiczne i religijne uwarunkowania wpływające na postrzeganie społecznej natury człowieka; ▪ przedstawia, w jaki sposób jest definiowana osoba w filozofii antycznej i myśli chrześcijańskiej; ▪ dostrzega zmienność wymagań i kryteriów decydujących o definiowaniu ról społecznych w kulturze europejskiej; ▪ wyjaśnia, jak działają mechanizmy decydujące o powstawaniu konfliktów ról społecznych; ▪ analizuje konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych 	<p>I. Człowiek – koncepcje i aspekty. Uczeń:</p> <p>3) charakteryzuje, na czym polega pojęcie społecznej natury człowieka obecne w kulturze europejskiej od grecko-rzymskiej starożytności;</p> <p>4) definiuje pojęcie osoby i wskazuje na jego kulturowe, filozoficzne, psychologiczne i religijne tło (wpływ chrześcijaństwa).</p>
----	-------------------------------------	---	---	---	---	---

				<p>podstawowych potrzeb człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje pojęcie „status społeczny”; ▪ wymienia podstawowe formy życia społecznego [grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo]; ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych. 	<p>perspektyw [np. jednostki i społeczeństwa, polityki i kultury];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje uwarunkowania wpływające na status społeczny człowieka; ▪ dostrzega zmienność kryteriów definiujących status społeczny człowieka; ▪ porównuje więzi łączące ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ porównuje cechy różnych form życia społecznego. 	
3.	3. Dobro wspólne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota dobra wspólnego ▪ rozumienie dobra wspólnego w ramach różnych wspólnot ludzkich ▪ obowiązki jednostki względem wspólnoty ▪ obowiązki wobec wspólnoty w <i>Konstytucji RP</i> ▪ dobro wspólne w <i>Konstytucji RP</i> ▪ idea sprawiedliwości społecznej ▪ sprawiedliwość społeczna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje postawy i działania służące dobru wspólnemu; ▪ podaje przykłady dobra wspólnego uznawanego w różnych wspólnotach ludzkich; ▪ wymienia podstawowe obowiązki jednostki wobec wspólnoty w ramach kultury europejskiej; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, co oznacza idea dobra wspólnego; ▪ uzasadnia, z różnych perspektyw, konieczność dbania o dobro wspólne; ▪ charakteryzuje czynniki wpływające na rozumienie dobra wspólnego i stosunek do tej idei; ▪ analizuje przepisy 	<p>II. Dobro wspólne. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia ogólne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>) jako podstawy życia wspólnego oraz przykłady dobra wspólnego właściwego różnym wspólnotom ludzkim;</p> <p>2) charakteryzuje wynikający z zasady dobra wspólnego aspekt</p>

			<p>w <i>Konstytucji RP</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tolerancja w życiu społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia obowiązki wobec wspólnoty wynikające z <i>Konstytucji RP</i>; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej. 	<p><i>Konstytucji RP</i> regulujące w Polsce realizację idei dobra wspólnego i sprawiedliwości społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia różne sposoby definiowania i realizacji idei sprawiedliwości społecznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega zależność między ideą sprawiedliwości społecznej a ideą dobra wspólnego; ▪ tłumaczy, jak postawa tolerancji wpływa na funkcjonowanie wspólnoty. 	<p>obowiązków jednostki względem wspólnoty;</p> <p>3) przedstawia sprawiedliwość społeczną jako zasadę udziału członków wspólnoty w dobru wspólnym.</p>
4.	4. Dobro jednostki a dobro wspólne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poglądy dotyczące miejsca człowieka w świecie i jego roli w społeczeństwie[indywidualizm i kolektywizm] ▪ indywidualizm a egoizm ▪ społeczeństwo indywidualistyczne a społeczeństwo kolektywistyczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnicę między koncepcją dobra wspólnego uwzględniającą dobro jednostek a koncepcją totalitarną odrzucającą dobro jednostek jako mniej istotne; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje, w ujęciu historycznym, koncepcje indywidualistyczne i kolektywistyczne mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych 	<p>II. Dobro wspólne. Uczeń:</p> <p>4) wyjaśnia różnicę między rozumieniem dobra wspólnego uwzględniającym dobro osób a koncepcją totalitarną;</p> <p>5) analizuje cechy indywidualizmu</p>

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ kolektywizm w ustrojach totalitarnych ▪ zróżnicowane podejście do statusu jednostki w różnych regionach: kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ rozpoznaje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ podaje przykłady zróżnicowania kulturowego świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne]. 	<p>społeczeństw;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ porównuje i ocenia wartości i zasady obowiązujące w społeczeństwach indywidualistycznych i kolektywistycznych; ▪ przedstawia zróżnicowanie kulturowe świata w zakresie podejścia do roli jednostki (kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne). 	<p>i kolektywizmu w aspekcie psychospołecznym i instytucjonalnym; wykazuje zróżnicowanie kulturowe świata w tych aspektach.</p>
II. Społeczności i wspólnoty						
5.	1. Rodzina	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzina i małżeństwo w <i>Konstytucji RP</i> ▪ rodzina jako miejsce budowania fundamentalnych relacji społecznych ▪ typy rodzin we współczesnym świecie ▪ funkcje rodziny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ podaje funkcje rodziny i wskazuje przykłady ich realizacji; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie ma rodzina w procesie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia typy rodzin występujące we współczesnej Europie i ich wpływ na kształtowanie relacji społecznych; ▪ prezentuje jeden 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia kluczową rolę rodziny jako miejsca budowania najważniejszych relacji społecznych, wcześniejszego od</p>

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozycja rodziny we współczesnym społeczeństwie i państwie 	<p>budowania prawidłowych relacji społecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny, które wynikają z prawa polskiego i z tradycji; ▪ wymienia wynikające z <i>Konstytucji RP</i> normy prawne dotyczące rodziny i małżeństwa. 	<p>z nieeuropejskich modeli funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje sytuację rodziny we współczesnym państwie polskim, uwzględniając zagrożenia dla jej prawidłowego rozwoju oraz stojące przed nią szanse. 	<p>państwa i społeczeństwa.</p> <p>XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej.</p> <p>Uczeń:</p> <p>18) omawia postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. dotyczące rodziny i małżeństwa.</p>
6.	2. Wspólnoty religijne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ religia jako zjawisko społeczne ▪ cechy religijności we współczesnym społeczeństwie ▪ religie współczesnego świata ▪ typy współczesnych organizacji religijnych ▪ organizacje religijne w Polsce ▪ problem laicyzacji we współczesnym świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne religie współczesnego świata; ▪ wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; ▪ rozróżnia pojęcia: „religia”, „religijność”, „wiara”; ▪ wymienia typy organizacji religijnych; ▪ określa rolę religii w społeczeństwie; ▪ podaje podstawowe cechy religijności społeczeństwa polskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące życie religijne i wolność wyznaniową w Polsce; ▪ dostrzega ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ przedstawia przyczyny i skutki zmian dotyczących religijności, w tym identyfikacji 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń:</p> <p>2) charakteryzuje religię jako rzeczywistość społeczną; analizuje religijność we współczesnym społeczeństwie polskim i porównuje ją z religijnością w innym społeczeństwie.</p>

				<p>i społeczeństw zachodnich;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe zjawiska związane z religijnością społeczeństw zachodnich [np. laicyzacja]. 	<p>religijnej, zachodzących w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich; ▪ analizuje, z różnych perspektyw, rolę rytuałów, obrzędów i tradycji religijnej w życiu współczesnego człowieka. 	
7.	3. Państwo	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ współczesna definicja państwa ▪ atrybuty państwa jako organizacji politycznej ▪ rodzaje władzy ▪ cechy władzy państwowej ▪ legitymizacja władzy państwowej ▪ teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska] 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; ▪ przedstawia podstawowe cechy i atrybuty państwa [terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną]; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa; ▪ przedstawia różne typy legitymizacji władzy i porównuje je ze sobą; ▪ porównuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń:</p> <p>3) charakteryzuje władzę jako rzeczywistość społeczną i rozróżnia rodzaje władzy; wskazuje specyficzne cechy władzy politycznej; charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej;</p> <p>4) charakteryzuje atrybuty</p>

				<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia i wymienia rodzaje władzy; ▪ podaje specyficzne cechy władzy państwowej; ▪ wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy, i podaje jej przykłady; ▪ omawia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ wymienia podstawowe funkcje państwa i wskazuje przykłady ich realizacji. 	<p>teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność istnienia państwa. 	<p>państwa jako organizacji politycznej (terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną); przedstawia cechy władzy państwowej;</p> <p>5) przedstawia najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).</p>
8.	4. Obywatelstwo	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota instytucji prawnej obywatelstwa ▪ zasady nabywania obywatelstwa w Polsce ▪ prawa i obowiązki obywatela polskiego ▪ utrata obywatelstwa polskiego ▪ bezpaństwowcy ▪ podwójne obywatelstwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tłumaczy, czym jest obywatelstwo; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„prawo ziemi”, „prawo krwi”, „naturalizacja”, „repatriacja”]; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; ▪ omawia kwestię posiadania 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń:</p> <p>6) charakteryzuje przepisy prawa będące podstawą nadawania obywatelstwa polskiego.</p>

				<ul style="list-style-type: none"> ▪ tłumaczy, jakie jest znaczenie terminu „bezpaństwowiec”; ▪ tłumaczy, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie. 	<p>obywatelstwa kilku państw, z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia problemy wynikające z braku obywatelstwa; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabycia obywatelstwa, możliwości posiadania obywatelstwa dwóch lub więcej państw oraz sytuacji bezpaństwowców. 	
9.	5. Naród	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicja pojęcia „naród” ▪ polityczna koncepcja narodu ▪ etniczno-kulturowa koncepcja narodu ▪ istota tożsamości narodowej ▪ formy tożsamości narodowej ▪ współcześni Polacy wobec kwestii tożsamości narodowej ▪ czynniki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy narodu definiowanego w ramach koncepcji politycznej oraz koncepcji etniczno-kulturowej; ▪ wymienia koncepcje dotyczące procesu kształtowania się narodów; ▪ wskazuje czynniki narodotwórcze oraz 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje spory dotyczące definiowania pojęcia „naród”; ▪ omawia i analizuje czynniki narodotwórcze oraz czynniki sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „tożsamość narodowa”; 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń: 7) przedstawia różne koncepcje narodu (polityczną i etniczno-kulturową); charakteryzuje czynniki narodotwórcze i sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej.</p>

			<p>narodotwórcze</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ czynniki decydujące o zachowaniu, zmianie lub utracie tożsamości narodowej 	<p>czynniki sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa własną tożsamość narodową; ▪ charakteryzuje główne typy postaw jednostki wobec własnej narodowości. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia problemy związane z procesem kształtowania i utrwalania tożsamości narodowej; ▪ analizuje charakter współczesnej polskiej tożsamości narodowej; ▪ porównuje na wybranych przykładach odmienne drogi kształtowania się współczesnych narodów; ▪ charakteryzuje na wybranych przykładach współczesne problemy polityczne wynikające z procesu kształtowania się narodów; ▪ analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej współczesnych społeczeństw europejskich. 	
10.	6. Polityka narodowościowa	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zróżnicowanie etniczne ▪ naród a grupa etniczna ▪ rodzaje grup etnicznych we 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „asymilacja” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne formy przystosowania się 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń: 12) wyjaśnia kwestię</p>

			<p>współczesnym świecie [autochtoni, mniejszość etniczna, mniejszość narodowa, imigranci, grupy etnograficzne]</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ akulturacja i asymilacja grup mniejszościowych, w tym migranckich, we współczesnym świecie ▪ systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie ▪ modele polityki narodowościowej we współczesnym świecie i konsekwencje ich realizacji ▪ formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja] 	<p>i „akulturacja”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup etnicznych funkcjonujących we współczesnym świecie; ▪ wymienia etapy i formy przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; ▪ charakteryzuje wybraną formę przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ omawia podstawowe modele polityki państwa w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich. 	<p>imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje wybrane modele polityki narodowościowej realizowane przez współczesne państwa; ▪ charakteryzuje wpływ polityki państwa na przebieg procesów akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; ▪ dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ porównuje różne systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie; ▪ charakteryzuje i ocenia politykę państwa polskiego w stosunku do grup 	<p>akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych, w tym migranckich; wykazuje, że rodzaj stosowanej polityki państwa w różnym stopniu i kierunku wpływa na te zjawiska.</p>
--	--	--	--	--	---	--

					mniejszościowych, w tym migranckich.	
11.	7. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiany w strukturze narodowościowej społeczeństwa polskiego po 1939 r. oraz ich kulturowe, polityczne i społeczne konsekwencje ▪ mniejszości narodowe, etniczne i grupa posługująca się językiem regionalnym we współczesnej Polsce – cechy charakterystyczne, kultura, tradycje, liczebność, rozmieszczenie geograficzne, formy aktywności ▪ regulacje prawne określające status grup mniejszościowych w Polsce ▪ polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz grupy posługującej się językiem regionalnym ▪ wybitni przedstawiciele 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje podstawowe zmiany, jakie zaszły w strukturze narodowościowej polskiego społeczeństwa po 1939 r.; ▪ podaje przykłady kulturowych, politycznych i społecznych konsekwencji wynikających ze zmian w strukturze narodowościowej polskiego społeczeństwa po 1939 r.; ▪ wymienia mniejszości narodowe i etniczne, które zostały prawnie uznane w Polsce; ▪ wyjaśnia, jakie są prawne podstawy uznania danej grupy mniejszościowej za mniejszość narodową 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice między socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; ▪ analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup mniejszościowych [np. problem statusu prawnego Ślązaków]; ▪ przedstawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną w świetle polskiego prawa; ▪ charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [demografia; rozmieszczenie terytorialne; dziedzictwo, tradycja, historia; formy 	<p>III. Społeczności i wspólnoty. Uczeń:</p> <p>8) charakteryzuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po 1939 roku oraz ich kulturowe, polityczne i społeczne konsekwencje;</p> <p>9) wymienia największe mniejszości narodowe w Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 823);</p> <p>10) charakteryzuje obecną politykę państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, wychodząc od postanowień Konstytucji</p>

			<p>mniejszości narodowych i ich wkład w polską kulturę</p>	<p>lub etniczną;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa status prawny ludności kaszubskiej; ▪ wymienia podstawowe prawa przysługujące grupom mniejszościowym w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce [rozmieszczenie terytorialne, dziedzictwo kulturowe]; ▪ wymienia najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli duży wkład w kulturę polską. 	<p>aktywności politycznej, kulturowej i ekonomicznej];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. 	<p>Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;</p> <p>11) wymienia najważniejsze postaci z kręgu mniejszości narodowych, etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym o wybitnym zaangażowaniu we wzbogacanie także polskiej kultury.</p>
III. Funkcjonowanie społeczeństwa						
12.	1. Rodzaje społeczeństw	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pojęcia: „społeczeństwo”, „zmiana społeczna”, „rozwój społeczny”, „postęp społeczny” ▪ cechy społeczeństw: zbieracko-łowieckiego, nomadycznego i rolniczego ▪ współczesne społeczności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; ▪ wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; ▪ wskazuje cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej; ▪ podaje przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne typy społeczeństw; ▪ omawia i analizuje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; 	<p>IV. Społeczeństwa i socjalizacja. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje społeczeństwa zbieracko-łowieckie, nomadyczne i rolnicze; charakteryzuje wybraną współczesną społeczność tego typu;</p> <p>2) charakteryzuje wiejską społeczność tradycyjną;</p>

			<p>łowieckie, nomadyczne i rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wiejska społeczność tradycyjna – dawniej i współcześnie ▪ cechy społeczeństw przemysłowego i poprzemysłowego ▪ cechy współczesnych społeczeństw 	<p>wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy społeczeństwa przemysłowego; ▪ rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne decydujące o cechach współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych ▪ przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem poprzemysłowym. 	<p>wskazuje na różnice między społeczeństwem przemysłowym i poprzemysłowym.</p>
13.	2. Socjalizacja	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota i cechy procesu socjalizacji ▪ instytucje socjalizacji ▪ modele socjalizacji w różnych grupach wiekowych ▪ socjalizacja pierwotna i wtórna ▪ zjawisko socjalizacji odwróconej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie stwierdzenia: „Człowiek jest istotą społeczną”; ▪ wymienia podstawowe aspekty procesu socjalizacji; ▪ odróżnia socjalizację 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórna; ▪ przedstawia przebieg procesu socjalizacji w poszczególnych fazach rozwoju dziecka; 	<p>IV. Społeczeństwa i socjalizacja. Uczeń: 3) porównuje modele socjalizacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców; wyjaśnia zjawisko</p>

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ resocjalizacja 	<p>pierwotną od socjalizacji wtórnej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia instytucje i mechanizmy wpływające na przebieg procesu socjalizacji; ▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; ▪ dostrzega różnice między modelem socjalizacji charakterystycznym dla własnej grupy wiekowej a modelem realizowanym powszechnie w pokoleniu rodziców; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „resocjalizacja”, „socjalizacja odwrócona”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia – na wybranych przykładach – na czym polega socjalizacja odwrócona; ▪ przedstawia przyczyny i uwarunkowania socjalizacji odwróconej oraz jej znaczenie we współczesnym społeczeństwie; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne wpływające na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim/europejskim; ▪ porównuje przebieg procesu socjalizacji w społeczeństwach różnego typu ,np. w społeczeństwach tradycyjnym i przemysłowym; ▪ analizuje przykłady problemów, z którymi boryka się jednostka w procesie socjalizacji[przyczyny, skutki]. 	<p>socjalizacji odwróconej.</p>
--	--	--	--	---	---	---------------------------------

14.	3. Kapitał społeczny	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy tworzące kapitał społeczny ▪ kapitał ludzki a kapitał społeczny ▪ rodzaje kapitału społecznego ▪ funkcje kapitału społecznego ▪ zaufanie a kapitał społeczny ▪ znaczenie kapitału społecznego dla rozwoju państwa i społeczeństwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy tworzące kapitał społeczny; ▪ wymienia czynniki sprzyjające budowaniu kapitału społecznego; ▪ określa, jakie jest znaczenie kapitału społecznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „kapitał społeczny” i „kapitał ludzki”; ▪ charakteryzuje różne rodzaje kapitału społecznego; ▪ wymienia funkcje kapitału społecznego; ▪ określa, jakie jest znaczenie zaufania jako czynnika kształtującego kapitał społeczny; ▪ rozważa, jaki jest poziom kapitału społecznego we współczesnym społeczeństwie polskim. 	<p>IV. Społeczeństwa i socjalizacja. Uczeń:</p> <p>4) wyjaśnia pojęcie kapitału społecznego i charakteryzuje jego znaczenie dla rozwoju państwa i społeczeństwa.</p>
15.	4. Struktura społeczna	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „struktura społeczna”, „ruchliwość społeczna”, „warstwa i klasa społeczna” ▪ uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje przykłady ruchliwości pionowej i poziomej; ▪ wskazuje przykłady degradacji i awansu społecznego; ▪ wymienia przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie mogą być przyczyny degradacji i awansu społecznego; ▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „warstwa społeczna” i „klasa społeczna”; ▪ porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące 	<p>V. Różnice społeczne. Uczeń:</p> <p>1) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.</p>

				<p>we współczesnym świecie, w tym w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; wyjaśnia pojęcie: „stratyfikacja społeczna”. 	<p>stratyfikacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie jest społeczne znaczenie klasy średniej; omawia różnicę między otwartym a zamkniętym modelem stratyfikacji społecznej; przedstawia zależności zachodzące między współczesnymi zjawiskami cywilizacyjnymi a zmianami w strukturze społeczeństw zachodnich, w tym w strukturze społeczeństwa polskiego. 	
16.	5. Przemiany społeczne w Polsce	2	<ul style="list-style-type: none"> struktura społeczna w Polsce przed 1989 r. istota transformacji ustrojowej w Polsce znaczenie pojęć: „adaptacja społeczna”, „degradacja społeczna” modele adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje podstawowe cechy struktury społecznej w Polsce przed 1989 r.; podaje przykłady degradacji społecznej i awansu społecznego, do których doszło w efekcie przemian 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała istota transformacji ustrojowej, która dokonała się w Polsce po 1989 r.; ocenia proces transformacji społecznej w Polsce po 	<p>V. Różnice społeczne.</p> <p>Uczeń:</p> <p>2) analizuje sposoby adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w Rzeczypospolitej Polskiej; wskazuje na przyczyny degradacji i awansu społecznego</p>

			<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przyczyny degradacji i awansu osób z poszczególnych klas społecznych w Polsce po 1989 r. ▪ struktura warstwowa współczesnego społeczeństwa polskiego 	<p>w Polsce po 1989 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia czynniki wpływające na ruchliwość pionową w społeczeństwie polskim po 1989 r.; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „adaptacja społeczna”, „degradacja społeczna”; ▪ przedstawia podstawowe modele adaptacji społecznej do przemian społeczno-ekonomicznych w Polsce; ▪ podaje podstawowe cechy struktury warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego. 	<p>1989 r. oraz omawia jego wpływ na funkcjonowanie współczesnego społeczeństwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegają dylematy badawcze przy sporządzaniu charakterystyki struktury warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego. 	<p>przedstawicieli klas społecznych;</p> <p>3) przedstawia strukturę warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego.</p>
17.	6. Nierówności społeczne	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nierówności społeczne we współczesnym świecie, w tym w Rzeczypospolitej Polskiej – rodzaje, przyczyny, przejawy, skala problemu ▪ poziom nierówności dochodowych – wskaźnik 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności w społeczeństwie, wyrażone za pomocą wskaźnika Giniego; 	<p>V. Różnice społeczne.</p> <p>Uczeń:</p> <p>4) porównuje skalę nierówności społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej i wybranym państwie, wyjaśniając</p>

			<p>Giniego</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nierówność społeczna a nierówność szans życiowych ▪ metody i instrumenty ograniczania nierówności społecznych ▪ przyczyny i skutki społeczno-ekonomicznych konfliktów we współczesnym świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia skalę wybranych nierówności społecznych i wskazuje ich przyczyny; ▪ wymienia kryteria, według których można rozpatrywać nierówności społeczne; ▪ przedstawia przykłady konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie, w tym w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ wykazuje związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i w innych państwach europejskich; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „społeczeństwo bezklasowe”; ▪ porównuje wybrane konflikty społeczno-ekonomiczne [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych aspektów nierówności społecznych. 	<p>związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych;</p> <p>6) charakteryzuje zjawisko nierówności społecznych jako problem globalny oraz potrafi wskazać na jego przyczyny i skutki;</p> <p>7) przedstawia przyczyny i skutki konfliktu społeczno-ekonomicznego w wybranym państwie.</p>
18.	7. Problemy społeczne w Polsce	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyczyny, przejawy i skutki wykluczenia społecznego ▪ problemy życia społecznego we współczesnej Rzeczypospolitej Polskiej ▪ polityka społeczna państwa polskiego – priorytety, sposoby rozwiązywania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; ▪ wymienia typowe przejawy i formy wykluczenia; ▪ identyfikuje grupy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych działań podejmowanych w celu ograniczenia lub eliminacji wykluczenia 	<p>V. Różnice społeczne.</p> <p>Uczeń:</p> <p>5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.</p>

			<p>problemów, instytucje udzielające pomocy społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ system ubezpieczeń społecznych w Polsce 	<p>społeczne, których przedstawiciele są szczególnie narażeni na wykluczenie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podmioty – organy władzy, instytucje państwowe i organizacje pozarządowe – zobowiązane do prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym; ▪ wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; ▪ rozpoznaje przejawy bezrobocia, przemocy, ubóstwa, uzależnienia; ▪ wymienia główne typy bezrobocia; ▪ podaje główne przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; ▪ określa przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych; ▪ wymienia główne zadania systemu ubezpieczeń 	<p>społecznego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zjawiska bezrobocia i ubóstwa w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki]; ▪ charakteryzuje i ocenia wybrane formy przeciwdziałania bezrobociu oraz zwalczania ubóstwa, uzależnień, przemocy; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce; ▪ analizuje krytycznie funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	
--	--	--	--	---	--	--

				społecznych.		
IV. Procesy demograficzne						
19.	1. Migracje we współczesnym świecie	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „migracja”, „imigracja”, „emigracja”, „repatriacja” ▪ przyczyny ruchów migracyjnych we współczesnym świecie i ich główne kierunki, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji migracyjnej w Europie ▪ bariery migracyjne ▪ zasady polityki państwa polskiego wobec migrantów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko migracji; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „migracja”, „emigracja”, „imigracja”, „repatriacja”; ▪ podaje główne przyczyny migracji we współczesnym świecie; ▪ wskazuje szanse i zagrożenia wynikające ze zjawiska migracji; ▪ wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „uchodźca” i „deportacja”; ▪ charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce, w tym grupę uchodźców; ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; ▪ wyjaśnia wpływ kryzysu klimatycznego i konfliktów politycznych na zjawisko migracji we współczesnym świecie; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej migracji [na temat np. kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; postaw społeczeństwa polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców; polityki państwa polskiego wobec kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie]. 	VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie. Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia, czym są: migracja, imigracja, emigracja, repatriacja; 7) opisuje przyczyny i kierunki ruchów migracyjnych we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji w Europie (od fal migracyjnych z Europy do fal migracyjnych do Europy), także w obliczu kryzysu klimatycznego.

				sytuację migrantów, w tym uchodźców.		
20.	2. Migracje na ziemiach polskich	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ migracje Polaków w ujęciu historycznym – od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r. ▪ przemieszczenia ludności na ziemiach polskich na przełomie XX i XXI w. ▪ proces repatriacji Polaków w XX i XXI w. ▪ repatriacja a wysiedlenie ▪ migracje wewnętrzne we współczesnej Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje główne przyczyny i cechy emigracji z ziem polskich: <ul style="list-style-type: none"> - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ wymienia główne zasady repatriacji Polaków w XX i XXI w.; ▪ porównuje repatriację i wysiedlenie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje zjawisko emigracji z Polski po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]; ▪ dokonuje analizy zjawiska migracji wewnętrznych w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]; ▪ uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji ludności pochodzenia polskiego; ▪ wymienia formy wsparcia dla repatriantów realizowane przez państwo polskie; ▪ analizuje przepisy 	VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 2) charakteryzuje zasięg i skalę przemieszczeń ludnościowych na ziemiach polskich w XX i XXI wieku; 3) przedstawia proces repatriacji Polaków w XX i XXI wieku; wskazuje różnice między „repatriacją” a „wysiedleniem”.

					<i>Ustawy o repatriacji.</i>	
21.	3. Polacy za granicą	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „diaspora”, „Polonia” ▪ główne skupiska Polaków na świecie w XXI w. – liczebność, zlokalizowanie, przyczyny migracji do danych państw docelowych ▪ wkład emigracji w polskie życie narodowe w XX i XXI w. ▪ Karta Polaka i przykłady jej praktycznego zastosowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia największe skupiska Polaków na świecie w XXI w.; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „diaspora” i „Polonia”; ▪ podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego i wynikających z <i>Ustawy o Karcie Polaka</i>; ▪ wymienia formy aktywności diaspory polskiej, w tym te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspory polskiej; ▪ charakteryzuje różne formy aktywności emigracji polskiej, szczególnie te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej; ▪ przedstawia sylwetki i osiągnięcia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.; ▪ porównuje przepisy <i>Ustawy o Karcie Polaka</i> oraz <i>Ustawy o repatriacji</i>; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec emigracji polskiej. 	VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie. Uczeń: 4) wskazuje największe skupiska Polaków na świecie w XXI wieku; 5) charakteryzuje wkład emigracji polskiej w polskie życie narodowe w XX i XXI wieku; 6) wyjaśnia, czym jest Karta Polaka, i wskazuje przykłady jej praktycznego zastosowania.
22.	4. Procesy demograficzne na świecie	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje pojęcia „przyrost 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „eksplozja 	VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym

			<p>demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny”</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ czynniki wpływające na rozwój demograficzny społeczeństw ▪ globalne tendencje demograficzne ▪ sytuacja demograficzna w Europie ▪ regres demograficzny i wyż demograficzny: przyczyny, przejawy, skutki 	<p>naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia czynniki wpływające na rozwój demograficzny współczesnych społeczeństw; ▪ określa, na których kontynentach w ostatnich 30 latach odnotowano stagnację demograficzną, a na których – wzrost demograficzny; ▪ wymienia przyczyny i skutki wyżu demograficznego oraz regresu demograficznego. 	<p>demograficzna” i „regres demograficzny”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia przyczyny i skutki eksplozji demograficznej oraz regresu demograficznego we współczesnych społeczeństwach; ▪ charakteryzuje [w ujęciu globalnym] współczesne tendencje demograficzne; ▪ porównuje i ocenia sytuację demograficzną w wybranych państwach świata; ▪ analizuje na wybranych przykładach polityki pronatalistyczną i antynatalistyczną prowadzone przez współczesne państwa. 	<p>świecie. Uczeń:</p> <p>10) charakteryzuje w ogólnym zarysie globalne tendencje demograficzne, wskazując, które kontynenty odnotowują w ciągu ostatnich 30 lat wzrost, a które – stagnację demograficzną</p>
23.	5. Tendencje demograficzne w Polsce	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja” ▪ znaczenie wzrostu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowo stosuje pojęcia „niż demograficzny” i „wyż demograficzny”; ▪ wymienia podstawowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, 	<p>VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie. Uczeń:</p> <p>8) wyjaśnia pojęcia niżu i wyżu demograficznego;</p>

			<p>demograficznego dla perspektyw rozwojowych państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sytuacja demograficzna we współczesnej Polsce ▪ polityka państwa polskiego mająca na celu przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym 	<p>procesy demograficzne przebiegające we współczesnej Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko starzenia się społeczeństwa, oraz przedstawia jego konsekwencje; ▪ tłumaczy, jak wzrost demograficzny wpływa na perspektywy rozwojowe państwa; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych. 	<p>„współczynnik dzietności”, „suburbanizacja”;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje zjawiska wyżu demograficznego i niżu demograficznego w Polsce w drugiej połowie XX w. oraz w XXI w. [przyczyny, skutki]; ▪ porównuje sytuację demograficzną w Polsce i wybranych państwach świata; ▪ przedstawia przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec niekorzystnych trendów demograficznych. 	<p>9) charakteryzuje rolę wzrostu demograficznego dla perspektyw rozwojowych kraju, zestawia to z obecną sytuacją Polski w tym zakresie.</p>
--	--	--	--	--	--	--

Opracowanie: Barbara Furman